שלום-עליכם

זיסל דער יורד

זיסל איז אַן אַלטער בחור, אַ בלאָסער, שוין מיט אַ גרוילעך בערדל. ער זיצט אין בית-מדרש מיט אַלע בחורים, וואָס לערנען. נאָר ער אַליין לערנט נישט. ער זיצט גלאַט אַזוי. ער האַלט זיך אויף אין בית-המדרש. ער איז אַן עלנטער. ער איז אַ יורד.

נישט ער. זײַן טאַטע איז געווען אַ יורד, אַ געפֿאַלענער נעבעך. קומט אַרויס פֿון דער שענסטער משפּחה. סאַמע נגידים, גבֿירים, אַדירים.

זיסל דער יורד האָט נאָך הײַנט אויף רײַכע פֿרײַנד. כּמעט אַלע פֿײַנסטע בעלי-בתּים פֿון שטאָט זענען זײַנע קרובֿים.

אַ סבֿרה, אַז דער נגיד רב יהושע-העשל אַליין איז זײַנער אַ שני-בשלישי, טאַקי אַן אייגענער גליד-גליד-געשוועסטערקינד. לאָז ער נאָר װעלן, יהושע-העשל הייסט דאָס, אויסרעכענען זיך, וועט אים שוין זיסל באַווײַזן, וואָס פֿאַר נאָענטע קרובֿים זיי זענען.

ערשטנס, פֿון טאַטנס צד. זיסלס זיידע, דאָס הייסט, זײַן טאַטנס טאַטע, אַבֿרהם-מרדכי, און יהושע-העשלס באָבע, דאָס הייסט, זײַן מאַמעס מאַמע, פֿייגע-עטל, האָבן זיך אָנגעקערט...

נאָר וואָס קומט אַרויס, אַז מע לאָזט אים נישט רעדן? מע גיט אים אַ נדבֿה און מע הייסט אים גיין, אַרויסגיין זאָל פֿון זיי די פּאַרע, טאַקי פֿון זײַנע רײַכע קרובֿים! אויף קיין גוט אָרט זאָלן זיי נישט שטיין! ס'זאָל זיי אָנהויבן גיין פֿון הײַנט אָן און ווײַטער שלים-שלים-מזל און זיי זאָלן אַריבערקומען אויף זײַן שטאַנד, רבונו של עולם!

אַזוי בענטשט זיסל דער יורד זײַנע רײַכע קרובֿים, וואָס העלפֿן העלפֿן זיי אים, נאָר זיי לאָזן אים נישט אויף די אויגן, זיי האָבן

אים פֿײַנט. אַן אָרעמאַן האָט מען פֿײַנט – דאָס איז שוין אַן אַלטער כּלל.

זיצט ער אין בית-מדרש און נעמט קצבֿה און שעלט מיט טויטע קללות. ער שווערט, אַז ער וואָלט בעסער געגאַנגען אַרבעטן, האָלץ האַקן, וואַסער טראָגן, נאָר ווּ?

ערשטנס, איז ער אַ יורד, אַ טאַטנס אַ קינד, קומט אַרויס פֿון סאַמע נגידים, גבֿירים, אַדירים. רב יהושע-העשל אַליין געהער אים אָן אַ שני-בשלישי...

און צווייטנס, איז ער אַ קאַליקע. איין פֿוס איז בײַ אים, נישט פֿאַר אײַך געדאַכט, מאָדנע אויסגעבויגן. אַז ער גייט, וואַרפֿט ער מיט אַ פֿוס. עס מאָלט זיך אויס, אַז ער איז אין כּעס און שלײַדערט, וויל געבן מיטן פֿוס אין די ציין אַרײַן.

און אין כּעס איז זיסל טאַקי שטענדיק. ער איז אַ כּעסן בטבֿע. אויף דער גאַנצער וועלט איז ער אָנגעשטויסן. און איז אפֿשר גאָר נישט אומגערעכט אויך. קיין עין-הרע, אַזאַ משפּחה פֿון סאַמע נגידים, גבֿירים, אַדירים, זענען זיי קראַנק אויסהאַלטן אַ געפֿאַלענעם קרובֿ אַ קאַליקע, נישט לאָזן אים גיין איבער די הײַזער,נישט לאָזן אים וואַלגערן זיך אויף דער הוילער באַנק אין בית-מדרש, אַז פֿרעמדע בחורים זאָלן דאַרפֿן גיין פֿון זײַנעט וועגן צונויפֿנעמען אַ
מאָל אויף אַ מלבוש, אַ מאָל אויף אַ פּאָר שיך, – ס'זאָל אַ רוח אין זייער פֿאָטער און מוטער אַרײַן, טאַקי די דאָזיקע בחורים! איידער מע בעט זיי אײַן, זיי זאָלן אים מאַכן אַ נײַע קאַפּאָטע, יענע איז שוין צעריסן-צעפּיצלט! אָדער אָננעמען זאָנע אויף אַ העמד, נייען וועט ער שוין אַליין אַוועקגעבן, נייען זאָל מען זיי תּכריכים אַלעמען, אַלע ייִדן פֿון שטאָט! אַ שטאָט פֿון סאַמע רשעים! סדום! סדום איז אַ הונט אַקעגן איר!

אַן אַנדער שטאָט וואָלט אין זינען געהאַט: עס זיצט אַן אַלטער בחור, אַ יורד – וואָס וועט ער אויסזיצן? זיי זאָלן זײַן לײַטישע מענטשן, מיט אַ ברעקל יושר אין האַרצן, וואָלטן זיי געזאָרגט פֿאַר זיסלען עפּעס אַ שידוך...די משפּחה איז נישט קליין צו געבן נדן, געבן זאָל זיי גאָט קרענק מיט קדחת, און אַ כּלה וואָלט זיך שוין געפֿונען... נישטאָ דען קיין גרעסערע קאַליקעס פֿון אים,

קרומע, שטומע, בלינדע? פֿון דעסט וועגן, האָבן זיי דען נישט חתונה געהאַט?

אויף אים, אויף זיסלען, וואָלטן זיך געפֿונען צען בעלנים פֿאַר איינעם. ווען זשע? אַז עמיצער זאָל אים טראָגן אויפֿן קאָפּ, זיך אָפּגעבן מיט אים.

אָט, למשל, דרייט זיך אַרום ביַי געצי דעם שמש אַ מויד, אַסנע רופֿט מען זי. זי קומט אַ מאָל אויסקערן דאָס בית-המדרש, אַ מאָל וואַשן די בענק. אַ געזונטע מויד, אַ שוואַרצע, דער רוח זאָל זי נעמען...

אָן זיסלען וואָלט זיך געצי אָנגעכאַפּט מיטביידע הענט. ווער איז געצי דער שמש, און ווער איז זיסל דער יורד? ער וואָלט נאָך געמעגט אויסשלאָגן ביַי אים אַ קנייע ערד, אָט דער שמש, אַ רוח אין זיַין טאַטנס טאַטן אַריַין!

בלאָטע! זיסל וועט אָבער נישט גיין צום שמש זיך אָנשלאָגן, נישט דערהאַרן וועט דאָס די שטאָט, קומען זאָל אויף איר אַ שׂרפֿה, אַ מגפֿה און אַ כאָלערע היַינטיקן טאָג, רבונו של עולם, ס'זאָל זיי אויסקויקלען פֿון איין עק ביזן אַנדערן...

אָט אַזוי שעלט זיסל דער יורד זיַין משפּחה און די גאַנצע שטאָט, וואָס האַלט אים אויס מיט קצבֿה.

– אַ רעשטל צו די צרות! – זאָגט מען אויף אים אין שטאָט און מע לאָזט אים נישט פֿאַלן. מע זעט אים נעמען אויף שבת און אויף יום-טובֿ, אַלע מאָל צו אַן אַנדער בעל-הבית. מע וויל יוצא זיַין פֿאַר אים – פֿאָרט אַ יורד, נעבעך אַ געפֿאַלענער...

און טאָמער פֿאַרגעסט מען זיך אָן זיסלען, איז דאָ אַ רפֿאל בעל-משגיח אין שטאָט, וואָס דערמאָנט, לאָזט נישט, מע זאָל פֿאַרגעסן אָן דעם יורד...

און דער יורד איז אין כּעס. עס מאָלט זיך אים אויס, אַז נישט זיַין משפּחה, נישט די בחורים פֿון בית-מדרש, נישט רפֿאל דער בעל-משגיח – קיינער, קיינער איז נישט געגנוג יוצא קעגן אים. און ער שעלט, שעלט זיי אַלעמען מיט דער תּוכחה!

איין טאָג אין יאָר נאָר איז פֿאַראַן, ווען זיסל דער יורד שעלט זיך נישט. דאָס איז דער טאָג פֿון ערבֿ יום-כּפּור.

דעם טאָג פֿון ערבֿ יום-כּפּור טוט זיסל אָן דאָס נײַע העמד, וואָס ער אַליין האָט זיך געגעבן נייען, און די נײַע קאַפּאָטע וואָס די בחורים האָבן אים געמאַכט, מיט אַ פּאָר גאַנצע, כּמעט נאָך גאָר נײַע שטיוולעטן, וואָס רפֿאל בעל-משגיח האָט ערגעץ אויסגעמאַנטאַטשעט פֿון זײַנעט וועגן און ער לאָזט זיך גיין פֿון שטוב צו שטוב צו אייגענע און צו פֿרעמדע, שלײַדערנדיק מיטן קראַנקן פֿוס, צו איבערבעטן דעם עולם, זיך מוחל זײַן. אַלע ייִדן גייען זיך מוחל זײַן – מיט וואָס איז ער ערגער פֿון אַלע? דאָס פּנים איז בײַ אים בלאַס, ווי תּמיד. דער קוק איז בייז. און ער רעדט מיט כּעס, ווי תּמיד, און גיט אָפּ דעם „גוט-יום-טובֿ“ מיט אַזאַ טאָן, ווי ער וואָלט געשאָלטן אין טאַטן אַרײַן.

–אַ גוט יום-טובֿ! טאָמער האָב איך אײַך אָנגערירט מיט אַ קרום וואָרט, בעט איך אײַך איבער, און ווינטש אײַך אַ חתימה טובֿה.

זיסל הוסט און קוקט אין האַנט אַרײַן, טאָמער וועט מען אים עפּעס געבן.

ענטפֿערט מען אים מיט אַ שמייכל: „גם אַתּם, לאָז גאָט מוחל זײַן“. – מע גיט אים אַ נדבֿה און מען איז אים מכבד מיט לעקעך.

Copyright © 2005 Leonard Prager
All Rights Reserved